

Νίκος Δραγούμης - Λύντια Μπορζέκ: ζευγάρι στη ζωή αλλά και στην τέχνη

/ [Πεμπτουσία](#)

Το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης παρουσιάζει τις εκθέσεις: «Νίκος Δραγούμης Ο Ζωγράφος. 1874-1933» στο Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης του ΜΙΕΤ στη Βίλα Καπαντζή (Βασιλίσσης Όλγας 108) και «Lydia Borzek. Μια ρωσίδα ζωγράφος. Από το Παρίσι στην Ελλάδα» στο Βιβλιοπωλείο του ΜΙΕΤ (Τσιμισκή 11).

Η πρώτη θα εγκαινιαστεί την Τετάρτη 30 Σεπτεμβρίου στις 20:00 στο Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης του ΜΙΕΤ (Βίλα Καπαντζή - Βασ. Όλγας 108), πρωτοπαρουσιάστηκε στο Μέγαρο Εϋνάρδου στην Αθήνα τον Μάιο του 2015. Η δεύτερη που εγκαινιάζεται την αμέσως επόμενη μέρα, Πέμπτη 1 Οκτωβρίου 2015 στο Βιβλιοπωλείο του ΜΙΕΤ (Τσιμισκή 11), παρουσιάζεται για πρώτη φορά και αποτελεί θεματολογική επέκταση και [κατά κάποιον τρόπο] αναπόσπαστο συμπλήρωμα της έκθεσης του Νίκου Δραγούμη, καθώς οι δυο τους υπήρξαν ζευγάρι στη ζωή και στην τέχνη.

«Νίκος Δραγούμης. Ο ζωγράφος. 1874-1933»

Ο Νίκος Δραγούμης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1874, πρωτότοκος γιός του πρωθυπουργού Στέφανου Δραγούμη και αδερφός του πολιτικού και συγγραφέα Ίωνα Δραγούμη. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του, θα φτάσει στο Παρίσι το 1891 για να προετοιμαστεί για τις εισιτήριες εξετάσεις για τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων. Θα αποτύχει. Εγγράφεται στη συνέχεια στη Νομική Σχολή της Σορβόνης, από όπου θα αποφοιτήσει, με πολλές δυσκολίες, στα τέλη του 1897. Θα εγκαταλείψει τα νομικά, που ποτέ δεν αγάπησε, αλλά αναγκάστηκε, από την οικογένειά του, να σπουδάσει. Αυτή την περίοδο, έχουμε μόνο λίγα σχέδιά του, που αν και σχέδια ενός πρώιμου αδιαμόρφωτου ακόμα ταλέντου, διαγράφουν σε γενικές γραμμές τις αρχές που θα επικρατήσουν στον ώριμο ζωγραφικό του βίο: την αγάπη στη λεπτομέρεια και τις ευαίσθητες γραμμές του σχεδίου. Ξεκινάει μαθήματα στην ιδιωτική σχολή τέχνης Académie Julian, όπου θα φοιτήσει από το 1900 έως 1902. Εκεί θα διδαχθεί την τεχνική: οι μαθητές μάθαιναν πως να σχεδιάζουν την ανθρώπινη φιγούρα, πως να χειρίζονται τους όγκους, πως να δημιουργούν την εντύπωση του βάθους, πως να εστιάζουν στην προοπτική και την ορθή ανατομική πιστότητα. Αλλά οι μαθητές της σχολής ήταν ελεύθεροι να ασπαστούν τις νέες αισθητικές της ζωγραφικής.

Τα χρόνια που ακολουθούν μέχρι το 1911 είναι τα πλέον παραγωγικά και χαρακτηριστικά για εκείνον. Σταδιακά εγκαταλείπει το Παρίσι για την Προβηγκία,

όπου διαμένει για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Από την περίοδο αυτή είναι και ο μεγαλύτερος αριθμός των σωζόμενων έργων του. Μελετώντας τα διαπιστώνουμε με ευκολία τα σημεία εκκίνησής του: ο Βαν Γκογκ, οι Ναμπί, η Γιαπωνέζικη Ξυλογραφία και, εν μέρει, ο πουαντιγισμός. Οι κύριες συνιστώσες των «ώριμων» αυτών ετών είναι οι αναπάντεχες οπτικές γωνίες, η διακοσμητική, απέριτη και διακριτική χρήση των επίπεδων -πλακάτων- χρωμάτων, η άκρα ακρίβεια και ευαισθησία του νευρώδους σχεδίου, η εμμονικά επιμελημένη αγάπη στη λεπτομέρεια. Ακόμα, σαφής η προτίμησή του να ταυτίζεται συχνά με θέματα εργατικά/αγροτικά που ξεφεύγουν από την απεικόνιση αστικών ή μεγαλοαστικών προτύπων (ιδιαίτερα μετά τη ρήξη με την οικογένειά του, οπότε θα ζήσει με πενιχρά οικονομικά μέσα). Το 1911, εκδηλώνεται με πειστικό τρόπο ψυχικό νόσημα και θα νοσηλευτεί σε διάφορα ψυχιατρικά ιδρύματα, αλλά τη διετία 1912-1914, εμφανίζοντας σχετική ύφεση των συμπτωμάτων, θα κατορθώσει να δουλέψει για λίγο στην Αττική και την Άνδρο. Αν και δεν είναι πια κύριος και απόλυτος κάτοχος των εκφραστικών του μέσων, θα δώσει ενίοτε λαμπρά σχέδια που κάνουν ακόμα οδυνηρότερη την οριστική του καλλιτεχνική απώλεια από το 1914 και μετά. Θα πεθάνει το 1933, μετά από εικοσαετή εγκλεισμό στη Γενεύη και την Αθήνα.

Ο αδερφός του **Φίλιππος Στ. Δραγούμης** έγραψε για αυτόν:

«Ο Νίκος, άκακος, ευγενικός κι αξιαγάπητος άνθρωπος, αν κι επαναστατικής ιδιοσυγκρασίας -και κάποτε θυμώδης- είναι πιθανόν ο πρώτος που έφερε στην

Ελλάδα την ιμπρεσιονιστική τεχνοτροπία και το χωρίς βαθμιαία φωτοσκίαση σχεδόν διακοσμητικό σχέδιασμα με νερόχρωμα και gouache (πηχτό, συνήθως άσπρο, χρώμα) πάνω σε σκοτεινό αδρό χαρτί (στρατσόχαρτο).

[...] Ήταν φιλόσοφος, στωικός, κάθε άλλο όμως παρά αυστηρός, αντίθετα χαρούμενος, αμέριμνος και ειρωνικός, χωρίς κακία, που αγαπούσε στο έπακρο την ελευθερία και που μισούσε κάθε συμβιβασμό ηθικό και κοινωνικό, κάθε υποκρισία και κάθε επιτήδευση, που λάτρευε τη φύση κι απεχθανόταν θανάσιμα τις προόδους της τεχνικής και της μηχανικής. Υπεραγαπούσε την ελεύθερη φύση και προσπαθούσε με μεγάλη ασκητικότητα να προσαρμόζεται στους φυσικούς νόμους. Δεν τον ένοιαζε τι λένουν ή τι κάνουν οι αστοί, ή μάλλον με τα φερσίματα και το ντύσιμό του περιφρονούσε και κορόιδευε τους συμβατικούς των κανόνες ζωής και τρόπους συμπεριφοράς, αν και πάντα το έκανε με ευγένεια, χωρίς να τους προσβάλλει και χωρίς κακία για κανένα. Αγαπούσε την απλοϊκή κι αβίαστη φυσικότητα των χωρικών, τον εύρωστο κι ανεπηρέαστο από τον μηχανικό πολιτισμό τρόπο ζωής των κοντά στην ελεύθερη φύση.[...]

Ο Νίκος ποτέ δεν θέλησε να πουλήσει κανένα του πίνακα, γιατί πίστευε πως η αληθινή τέχνη είναι ιερή και μη εμπορεύσιμη. Επίσης πως δεν είναι σωστό με την τέχνη να επιδιώκεται η απόδειξη καμμιάς ιδέας η θεωρίας μη αυστηρά καλλιτεχνικής. Ήταν οπαδός της αρχής του «L'art pour l'art», του ότι δηλαδή η τέχνη αποτελεί απλή έκφραση του ψυχικού αισθητικού κόσμου του καλλιτέχνη και τίποτε περισσότερο.»

Η έκθεση συνοδεύεται από κατάλογο με τίτλο «Νίκος Δραγούμης, ο ζωγράφος 1874-1933» με κείμενα των Μάρκου Φ. Δραγούμη, Φίλιππου Στ. Δραγούμη, και Νίκου Π. Παΐσιου, καθώς και με εικονογραφημένο χρονολόγιο και μαρτυρίες για τη ζωή του. Στο χώρο της έκθεσης θα προβάλλεται το ντοκιμαντέρ της Κλεώνης Φλέσσα «Νίκος Δραγούμης, ένας ζωγράφος στη σκιά της ιστορίας».

«Lydia Borzek. Μια ρωσίδα ζωγράφος. Από το Παρίσι στην Ελλάδα»

Ελάχιστα πράγματα γνωρίζουμε για τη Λύντια Μπορζέκ. Τα βιογραφικά της στοιχεία παραμένουν σκοτεινά, ελλιπή και αδιερεύνητα. Γεννιέται στη Ρωσική Αυτοκρατορία και σε νεαρή ηλικία πηγαίνει στο Παρίσι, όπου σπουδάζει ζωγραφική και συμμετέχει στο μεγάλο κύμα της καλλιτεχνικής μετανάστευσης που προετοιμάζει τον μοντερνισμό. Γνωρίζει τον Νίκο Δραγούμη και, παρόλο που έργα της είχαν ήδη γίνει δεκτά στις ομαδικές επίσημες εικαστικές Εκθέσεις (Salons) της εποχής, η Μπορζέκ εγκαταλείπει κάθε ελπίδα σταδιοδρομίας προκειμένου να τον ακολουθήσει στην Ελλάδα και στην οδό του μαρτυρίου, δηλαδή τον εγκλεισμό του σε ψυχιατρικά ιδρύματα. Θα τον περιμένει καρτερικά να αναρρώσει, αλλά η ανάρρωση δεν θα έρθει ποτέ. Η Λύντια Μπορζέκ θα πεθάνει στη θετή της πατρίδα, την Ελλάδα, στις αρχές της Κατοχής.

Τα λάδια και σχέδιά της που έχουν, μέχρι σήμερα, αναδυθεί από το πέλαγος της λήθης αναδεικνύουν ένα έργο που συγκεφαλαιώνει τη ζωγραφική στην Ευρώπη από το μεταϊμπρεσιονισμό έως το φωβισμό: εξωτικός πριμιτιβισμός του Γκωγκέν, χρωματικές κλίμακες των Ναμπί, διακοσμητικός χαρακτήρας της αυστηρής, αλλά όλο χάρη, γραμμής της βιεννέζικης Αρ-Νουβώ. Όλα αυτά, μετά την έλευση και εγκατάσταση της Λύντιας στην Ελλάδα, θα εφαρμοστούν πάνω στο ελληνικό τοπίο, με ανάλογη θεματογραφία και σε συγχорδία με το έργο του Νίκου Δραγούμη.

Βασίλειος Χάδος